

Behandlingspersonal är ofta utan utbildning

DEBATT Rutger Zachau: Omhändertagna barn och unga måste få professionell hjälp av adekvat utbildad personal!

Det är bra att utbildningsbehovet för behandlande personal inom Hem för vård och boende (hvb) och SiS institutioner förs på tal i [Lotta Corells och Roland Hedmans debattartikel i SocialPolitik nr 2/2013.](#)

Vi är ett flertal seriösa utbildningsanordnare i landet som över tid uppmärksammat behovet av utbildad behandlande personal som möter dessa unga. Vi har även ansträngt oss för att göra något åt det.

Först en översiktsbild av marknaden. I Media Compro:s utgivna förteckning över "Hem för Vård eller Boende & familjevårdsenheter mm" finns mellan 900-1000 olika verksamheter angivna som ägnar sig åt vård, boende och behandling för den målgrupp som påtalas i debattartikeln. Hur många personer som finns anställda inom dessa verksamheter är svårt att uppskatta, men det vi vet är att en stor del av denna personal saknar formell utbildning.

Statens institutionsstyrelse (SiS) har 2276 personer som är månads- och timanställd behandlingspersonal. Endast 20 procent av dessa innehar den utbildningsnivå som SiS har satt som krav, nämligen 2-årig eftergymnasial utbildning med adekvat inriktning. Det innebär att cirka 1500 behandlande personal saknar formell utbildning för att utföra ett professionellt arbete. Målgruppen, unga som farit oerhört illa på olika sätt i livet och som har ett stort behov av att bemötas med empati och förståelse för sina uppväxtvillkor. Personalen behöver också kunskaper om och handla efter vissa grundvärden, förstå socialt arbete i ett större samhällsperspektiv med mera.

Som tillägg till den utmärkta debattartikeln vill jag lyfta den så ofta förekommande argumentationen att "det är viktigare

med lämplig person som behandlare än med utbildning". Precis som om det skulle råda något slags motsatsförhållande mellan lämplighet och utbildning!

Vad har vi utbildningsanordnare då gjort för att åtgärda denna situation med bristande utbildning för denna personalkategori? Vi är ett antal skolor som sökt statliga pengar hos Yrkehögskolemyndigheten (Yh-myndigheten) för att bedriva utbildningar inom området. Möjligheterna har sett hoppfulla ut då Yh-myndigheten enligt regleringsbrevet ska redovisa "vidtagna åtgärder för att utbildningar inom yrkehögskolan ska svara mot behov av kvalificerad arbetskraft i arbetslivet".

Flera av oss utbildningsanordnare har planerat, ansökt, planerat igen och genomfört Yh-myndigheten utbildningar till behandlingspedagoger/assistenter, 2-åriga utbildningar på eftergymnasial nivå. Några av oss har även samarbete med högskolor som genomfört vissa kurser, vilket garanterar en tydlig eftergymnasial nivå.

Nu har flera av oss anordnare inte fått ytterligare medel beviljade för att bedriva utbildningar. Motiveringen lyder oftast, att utbildning i konkurrens med övriga utbildningar inte är tydligt efterfrågad.

Vad innebär detta för oss utbildningsanordnare, Yh-myndigheten, studerande och för målgruppen till vilka utbildningen är ämnad?

Låt oss börja med Yh-myndigheten. Myndigheten beviljar knappt 30 procent av de ansökningar som kommer in. Utbildningar varierar från vindkraftstekniker, sommelier, behandlingspedagoger, nagelterapeuter, massageterapeuter, försäkringsförsäljare etc. Ur dessa ansökningar ska det väljas utbildningar som även svarar mot behov av kvalificerad arbetskraft.

Verkligheten är att de utbildningar som beviljas är de som arbetslivet säger ger jobb. Restaurangbranschen efterfrågar servitörer som är kunniga inom vin, sommelier – de garanteras

arbete efter utbildningen och utbildningen blir beviljad. Samtidigt som människor utan utbildning anställs inom vård och omsorgsbranschen.

För oss utbildningsanordnare är verkligheten skiftande. Ett stort antal av oss ingår i en samverkansorganisation, BALSAM, några av oss verkar inom ramen för folkhögskolan, några inom ramen för yrkeshögskolan. Vi lägger stor vikt vid att utbildningen är kunskapsbaserad, är uppdaterad betr. forskning etc. Vi arbetar även för att uppnå en normerande nivå gällande denna typ av utbildning. Det innebär att samtliga skolor inom BALSAM har tydligt uttalade kvalitetskrav för att ingå i organisationen.

De skolor som finansieras av Yh-myndigheten beviljas medel till utbildning utifrån kriterier som är svåra att förutse. Många av oss har genom åren byggt upp en kvalitativt bra utbildning, har nöjda studenter, arbetslivet anställer o s v. Plötsligt beviljas vi inte vidare finansiering, med motiveringen "i konkurrens med övriga utbildningar"... som bl a är de ovan angivna.

Däremot beviljas nyetablerade utbildningar finansiering med oklara motiveringar. Det väcker en del förvåning hos mig när jag ser en utbildningsanordnare har kursutbud gällande metoder som inte bara saknar evidens, utan som betraktas som kontraproduktiv, alltså en utbildnings anordnare som inte skulle klara BALSAMS nålsöga.

Utbildning bedöms ur olika perspektiv. I Vårdsverige har det under ett flertal år efterfrågats från USA importerade, manualbaserade metoder som kräver kortare utbildningsinsatser, i tron att detta ska ge god effekt. I jämförelsen med USA görs ett grundligt misstag. I USA är de som är utbildade i dessa manualbaserade metoder akademiker, de bottnar alltså i en grundutbildning. Att utbilda behandlande personal utan gedigen utbildning i manualbaserade metoder är som att bygga ett hus och börja med taket.

Några av oss utbildningsanordnare får lägga ner utbildningen och starta en ny planeringsprocess. Vi lägger ner ett stort

jobb på dessa utbildningar och har ingen möjlighet att fortsätta, då även folkbildningsrådet har begränsningar för finansiering.

De studerande möts den första tiden av frågan vad Yh-utbildning är när de söker praktik utanför de organisationer som representerade i utbildningens ledningsgrupp. Så snart Yh-myndigheten börjar bli ett bekant begrepp finns inte den utbildningen längre.

Våra studerande får ofta stå tillbaka för socionomer, som anställs – inte för att de skulle vara mera lämpliga, utan för begreppet socionom är känt. En uppmaning till Yh-myndigheten är att inte propagera för att lansera begreppet Yh-utbildning som ett begrepp, så länge vi inte långsiktigt kan räkna med att den finns kvar.

För målgruppen som detta berör inpå bara skinnet, de unga klienterna, brukarna, vem företräder deras intresse av att bli bemött av utbildad personal?

Vi seriösa utbildningsanordnare vill planera och genomföra en kvalitativ bra utbildning med långsiktig planering.

Vi vill ta ett socialt ansvar och bidra till att höja kvalitén genom att utbilda behandlande personal.

Vill någon myndighet hjälpa till?

Rutger Zachau är utbildningsledare vid Stadsmissionens skola

Läs vidare: [Höj kraven på utbildning](#) SocialPolitik nr 2/2013